Ґрунтуючись на даних аналізу, власники та менеджери приватизованих малих підприємств вирішують два тісно пов'язані завдання:

– реструктуризація підприємства – зміна структури виробництва для організації усієї його діяльності за законами ринкової економічної системи;

– розроблення для підприємства нової конкурентної стратегії, що дає йому змогу виробляти те, що буде потрібно ринку, і продавати цю продукцію за цінами, які забезпечують відшкодування витрат і одержання прибутку, достатнього для подальшого розвитку і задоволення інтересів власника.

1. Кальніченко Л.Ф., Зеленський С.В. Післяприватизаційна реструктуризація підприємств – чинник їх фінансового оздоровлення // Бюлетень приватизації. –2000. – С.58–59. 2. Лебідь Н.П.,Кравцова Н.П.Фінансовий аналіз діяльності підприємств, що приватизуються, та деякі особливості його застосування // Бюлетень приватизації. – 2000. – С.61–65. 3. Шевчук В. Фінансовий стан малих підприємств та проблеми фінансування малої форми бізнесу // Фондовий ринок. – 2000. – №30. – С.20–21. 4. Давимука С.А., Ковальов О.Ф.,Рудченко О.Ю.Методика моніторингу соціально-економічних та екологічних наслідків приватизації. – Жовква:Місіонер, 1996. – 24 с.

УДК 338:658

Т.Т. Макаревич, А.С. Гавриляк, Т.О. Петрушка
Національний університет "Львівська політехніка"

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНЮВАННЯ ІНТЕГРАЛЬНОГО ВПЛИВУ ІННОВАЦІЙ НА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА

© Макаревич Т.Т., Гавриляк А.С., Петрушка Т.О., 2007

Опрацьовано системний підхід до джерел, класифікації та взаємозв'язку інноваційних процесів (нововведень) для підвищення ефективності виробництва. Запропоновано комплексний метод оцінки технічних та організаційних заходів виробництва, який дасть змогу значно підвищити рівень ефективності управління реалізацією інноваційних проектів підприємства. Такий підхід дасть змогу повніше та оперативніше оцінювати доцільність інноваційних проектів з урахуванням технологічних особливостей підприємства, його потужності та номенклатури продукції.

Systems approach is worked to the sources, classification and intercommunication of innovative processes (innovations) with the purpose of increase of efficiency of production. The complex method of estimation of technical and organizational measures of production, which will enable considerably to promote the level of efficiency of management by realization of innovative projects of enterprise, is offered. Such approach will allow more fully and operatively to estimate expedience of innovative projects taking into account the technological features of enterprise, his power and nomenclature of products.

Постановка проблеми. В обґрунтуванні та виборі зниження поточних витрат на підприємствах України необхідний комплексний підхід, який має охопити такі провідні напрямки: задоволення особистих та суспільних потреб людини; удосконалення виробничого потенціалу країни; розвиток інфраструктури, включаючи науку, управління і планування; комплексне використання природоресурсного потенціалу і відновлення природного середовища. Своєю чергою, у реалізації цілей стратегічного плану підприємства особлива роль належить плану технічного та організаційного розвитку – плану підвищення ефективності виробництва. Для того, щоб успішно функціонувати в умовах конкурентної боротьби, підприємство в своїй діяльності повинно орієнтуватися, по-перше, на потреби ринку (ціни, витрати, кількість продукції, що випускається) і,

по-друге, на реалізацію досягнень науково-технічного прогресу (нові конкурентоспроможні вироби, покращання якості продукції). В умовах реалізації інноваційних проектів на підприємствах сьогодні немає системного підходу до комплексної оцінки нововведень для підвищення ефективності виробництва. Такий підхід дасть змогу повніше та оперативніше оцінювати доцільність інноваційних проектів з урахуванням технологічних особливостей підприємства, його потужності та номенклатури продукції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У літературних джерелах існує багато різних підходів до стратегічного управління підприємствами та формування стратегій їхнього розвитку [6, 7], проте відсутній комплексний підхід до оцінки ефективності інноваційних проектів виробництва [1–5; 8; 9]. Тому роль інноваційної діяльності на таких підприємствах зумовила підвищену увагу до досліджень, результати яких могли б сприяти збільшенню ефективності інноваційних проектів. Сучасні дослідження вказують на те, що управління реалізацією інноваційної стратегії підприємства стосується як стратегічного, так і оперативного управління, тому доцільно в нашому випадку ураховувати комплексні підходи до галузевого виробництва.

Формулювання цілей статті. У роботі автори зробили спробу: поєднати комплекс джерел і класифікації інноваційних процесів для підвищення ефективності виробництва; отримати комплексний підхід до оцінки технічних та організаційних заходів виробництва, який дасть змогу значно підвищити рівень ефективності управління реалізацією інноваційних проектів під-приємства.

Виклад основного матеріалу. У стратегії обґрунтування та вибору зниження поточних витрат на підприємствах України необхідний комплексний підхід, який має охопити усі провідні напрямки [1–3], притаманні суспільству з ринковими економічними відносинами.

З таких позицій план підвищення ефективності виробництва можна умовно розділити на дві групи:

– науково-дослідні і дослідно-конструкторські розробки (НДДКР), створення і освоєння нової продукції, покращання якості продукції;

– технічні і організаційні заходи (упровадження прогресивної технології, механізація і автоматизація виробництва, удосконалення управління, планування організації виробництва тощо).

У ринкових умовах господарювання інноваційні процеси розвитку економіки будь-якої галузі народного господарства мають вирішальне значення. Всю сукупність процесів, що відбуваються у виробничій сфері господарювання, умовно поділяють на дві групи – традиційні та інноваційні. Традиційні процеси, що відбуваються у виробничій діяльності, характеризують звичайне функціонування підприємств і галузей народного господарства країни, а інноваційні – розвиток на якісно новому рівні [3]. Стратегія майбутнього розвитку підприємницької діяльності промислових підприємств і зниження поточних витрат на виробництво продукції полягає у поєднанні територіального і галузевого управління економічними процесами.

Організаційні нововведення охоплюють нові методи і форми організації усіх видів діяльності підприємств та інших ланок суспільного виробництва.

Економічні нововведення – це методи господарського управління наукою та виробництвом за допомогою реалізації функцій прогнозування, планування, фінансування, ціноутворення, оплати праці, оцінювання ефективності результатів діяльності. Взагалі інноваційні процеси за своїм характером поділяються на певні взаємозв’язані види. Їхня класифікація і взаємозв’язок наведені на рис. 1.

Усі нововведення, які впроваджуються на підприємствах і зорієнтовані на динамічний розвиток, підвищення ефективності виробництва мають спиратися на власні юридичні підвалини, відповідні нормативно-законодавчі акти.

Локальні і глобальні нововведення різної спрямованості можуть забезпечувати оптимально можливий прогресивний вплив на виробництво за умови, що вони системно, комплексно і гармонійно використовуються підприємствами [9]. Найбільший за наслідками безпосередній вплив

на ефективність діяльності підприємства справляють технічні і організаційні нововведення. Інші нововведення впливають на виробництво опосередковано (за допомогою ефективності нових технічних та організаційних рішень). Ефективність окремих глобальних і локальних заходів є важливим, але недостатнім вимірником ступеня впливу нововведень організаційно-технічного характеру на результативність діяльності конкретного підприємства [4, 7].

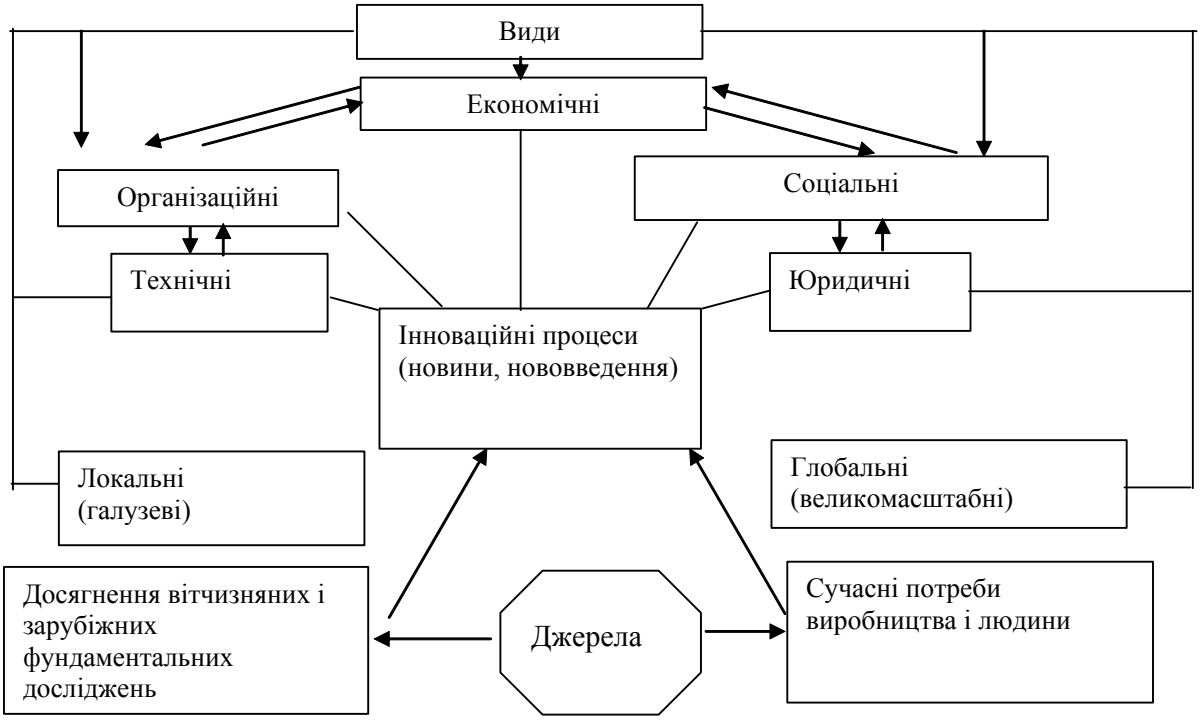

Рис. 1. Джерела, класифікація і взаємозв'язок інноваційних процесів (новин, нововведень)

Для цього пропонується методика виявлення інтегрального впливу певної сукупності нововведень на ключові показники виробничо-господарської діяльності підприємств за певний проміжок часу. У зв'язку цим можна використовувати початковий (загальний) методичний підхід, який зводиться до обчислення за спеціальними алгоритмами основних показників, які характеризують економічну ефективність запроваджених нових технічних та організаційних рішень протягом року.

Рекомендується обчислювати такі техніко-економічні показники.

1. Приріст обсягу виробленої продукції ($\Delta V^{тон}_{вп}$):

$$\Delta V^{тон}_{вп} = \frac{Чвп В'п}{V_{вп}} 100,$$

де $\Delta V^{тон}_{вп}$ – приріст обсягу виробленої продукції за рахунок техніко-організаційних нововведень, тон; $Ч_{вп}$ – чисельність вивільнених працівників за рахунок технічних і організаційних нововведень, осіб; $В'_п$ – продуктивність праці у розрахунковому році (періоді), тис. грн. /осіб; $V_{вп}$ – обсяг виробленої продукції, тис. грн.

2. Приріст продуктивності праці ($\Delta B^{тон}_п$):

$$\Delta B^{тон}_п = I'_{вп} \left[\frac{V_{вп}}{(Ч' + Ч_{вп}) : B^o_п} \right] 100,$$

де $I'_{вп}$ – загальне зростання продуктивності праці в розрахунковому році (періоді), %; Ч' – фактична чисельність персоналу, осіб; $B^o_п$ – продуктивність праці у базовому році (періоді), тис. грн./осіб.

3. Приріст фондоозброєності праці ($\Delta\Phi^{тон}$):

$$\Delta\Phi^{тон} = I'_{ф}\frac{\Phi_{осн}}{Ч' + Ч_{вп}}\Phi^{о}100,$$

де I‘$_{ф}$ – темп зростання фондоозброєності праці у розрахунковому році (періоді), %; $\Phi_{осн}$ – вартість основних виробничих фондів, тис. грн.; $\Phi^{о}$ – фондоозброєність праці у базовому році (періоді), тис. грн. /осіб.

4. Приріст фондовіддачі ($\Delta F^{тон}$):

$$\Delta F^{тон} = IF - \frac{V_{вп}(100 - \Delta V_{вп}^{тон})}{\Phi_{осн}F^{о}}100,$$

де IF – темп зміни фондовіддачі за розрахунковий рік (період), %; Fo – фондовіддача у базовому році (періоді), грн.

5. Частка економії від впровадження технічних і організаційних новин в загальних витратах на виробництво продукції ($e^{тон}$), %:

$$e^{тон} = \frac{Ч_{вп}Д'}{V_{вп} - P'}100,$$

де Д‘ – середня заробітна плата одного працівника в розрахунковому році (періоді), грн.; Р‘ – загальна сума прибутку в тому самому році (періоді) тис. грн.

6. Приріст рентабельності виробництва ($\Delta R_{тон}$):

$$\Delta R_{тон} = R' - \frac{P'(100 - \Delta V_{вп}^{тон})}{\Phi_{вир}}100,$$

де R‘ – рівень рентабельності виробництва у розрахунковому році (періоді), %; $\Phi_{вир}$ – загальна вартість виробничих фондів, тис. грн.

Розрахунки, зроблені за наведеним методичним підходом, свідчать про істотний вплив технічних і організаційних нововведень на розвиток і ефективність виробництва в різних галузях народного господарства України. За загальної тенденції постійного зниження фондовіддачі техніко-організаційні нововведення забезпечили значне підвищення цього показника (близько 18%) [3]. Особливо це помітно в сучасних умовах господарювання, у вік комп’ютеризації технологічних процесів виробництва. За рахунок впровадження нововведень організаційно-технічного характеру рентабельність виробництва і відповідно темпи його зросли в 1,5–2 рази. Значно знизилась собівартість продукції і матеріально-технічні витрати.

Враховуючи технологічні та галузеві особливості виробництва [4, 8], наводимо послідовність розрахунку економічної ефективності реконструкції підприємства. Найхарактернішим є заміна старого енергоємного обладнання на нове – з кращими техніко-економічними показниками, зокрема меншими умовно-змінними витратами.

Капітальні вкладення на реконструкцію підприємства включають в себе вартість обладнання, що встановлюється [4; 8]. Вартість обладнання визначається за цінами заводів-виробників плюс витрати на транспортування. У кожному конкретному випадку для визначення капітальних вкладень на придбання, доставку та монтаж обладнання необхідно складати кошторисно-фінансовий розрахунок за встановленою формою [4].

Для урахування витрат на демонтаж морально або фізично старого обладнання необхідно складати додатковий кошторисно-фінансовий розрахунок. Отже, додаткові капітальні вкладення, пов‘язані із реконструкцією, становлять:

$$К_{дод} = К_{нов} - В_{бр},$$

де $К_{нов}$ – балансова вартість нового обладнання, грн.; $В_{бр}$ – сума залишкової вартості старого обладнання та витрат на його демонтаж, грн.

Далі необхідно виконати розрахунок виробничої програми виробництва (цеху) та розрахунок виробництва продукції (за номенклатурою) у вартісному вираженні. Для цього необхідно скласти розрахунок чисельності робітників (з урахуванням балансу робочого часу одного середньо-

спискового робітника) та розрахунок чисельності робітників з фондом оплати праці. До цього додається штатний розпис адміністративно-управлінського персоналу та зведена штатна відомість.

Згідно з технологією виготовлення продукції та її номенклатури необхідно виконати розрахунок вартості сировини та основних матеріалів на річний обсяг виробництва продукції до реконструкції та після реконструкції технологічного обладнання (лінії). До умовно-змінних витрат треба додати ще потреби та вартість паливно-енергетичних ресурсів [1].

Для усіх вищенаведених показників (розрахунків) необхідно розрахувати амортизаційні відрахування на будівлі та споруди підприємства, машин та обладнання і врахувати інші особливості виробництва [8]. Після цього можна отримати зведені витрати на виробництво та реалізацію продукції, а також основні показники ефективності інноваційного проекту [1; 5; 6].

Висновки та перспективи подальших досліджень. У реалізації цілей стратегічного плану підприємства особлива роль належить плану технічного і організаційного розвитку – плану підвищення ефективності виробництва. Систематизована класифікація і взаємозв'язок різних видів інноваційних процесів підприємства (галузі). Обґрунтовано найбільший вплив на ефективність діяльності підприємства технічних та організаційних нововведень. Розроблено комплексний підхід до шляхів і методів обґрунтування інноваційних процесів на підприємствах з урахуванням їхніх особливостей та галузевих нормативів. Така методика та структура кількісного обґрунтування інноваційних проектів дасть змогу на практиці точніше, комплексно та оперативно реалізовувати плани підвищення ефективності виробництва на мікрорівні.

1. Косов В., Ливши В., Шахназаров А. Методические рекомендации по оценке эффективности инвестиционных проектов. – М.: Экономика, 2000. – 421 с. 2. Лапко О.О. Інноваційна діяльність в системі державного регулювання. – К.: МАУП, 2001. 3. Завербний А.С., Завербна Н.С. Особливості управління інвестиційним забезпеченням інноваційних процесів на підприємствах. – Львів: 2006. 4. Економіка харчової промисловості / За ред. С.П. Кошелика. – К.: Вища школа, 1994. 5. Гліненко Л.К. Маркетингові індикатори доцільності реалізації інноваційних проектів // Вісник НУ "Львівська політехніка": Логістика, 2006. – № 552. – С. 178–186. 6. Белашев В. Реализация стратегических планов компании посредством системы сбалансированных показателей // Український інвестиційний журнал "WELCOME". – 2004. – 8. – С. 16–24. 7. Чубай В.М. Управління реалізацією інноваційної стратегії підприємства // Вісник НУ "Львівська політехніка": Логістика, 2006. – № 552. – С. 321–329. 8. Технологія хлібопекарного виробництва / За ред. В.І. Дробінь. – К.: Вища школа, 2002. 9 Організація, планування і управління діяльністю промислового підприємства / За ред. С.М. Бухало. – К.: Вища школа, 1994.